

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Konsekvensutredning OVK 3

Ändring av Boverkets föreskrifter och
allmänna råd (2011:16) om
funktionskontroll av ventilationssystem och
certifiering av sakkunniga
funktionskontrollanter

Konsekvensutredning OVK 3

Ändring av Boverkets föreskrifter och
allmänna råd (2011:16) om
funktionskontroll av ventilationssystem
och certifiering av sakkunniga
funktionskontrollanter

Titel: Konsekvensutredning OVK 3
Utgivare: Boverket, månad, år (fylls i av informationsenheten)
Sökord: (fylls i av informationsenheten)
Diarienummer: 3.2.1 2056/2017

Konsekvensutredningen finns i pdf-format på Boverkets webbplats.
Den kan också tas fram i alternativt format på begäran.

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	5
Boverkets föreskrifter om funktionskontroll och certifiering av funktionskontrollanter	5
Byggnadsnämnden ansvarar för tillsynen	9
Problembeskrivning	10
Tillgången på kontrollanter är osäker	10
Undantaget för en- och tvåbostadshus	11
Arbetsmetod och remissförfarande	12
Generellt om ändringarna	14
Boverkets förslag till lösning	14
Alternativa lösningar	15
Effekter om inte regleringen görs	15
Bemyndiganden som Boverkets beslutanderätt grundar sig på	15
Konsekvenser	16
Uppgifter om vilka som berörs av regleringen	16
Ekonomiska och andra konsekvenser	17
Överensstämmelse med EU-reglering	18
Tidpunkten för ikraftträdande och behovet av informationsinsatser	19
Författningsändringar med konsekvenser	20
1 § Inledning	20
2 § Undantag från funktionskontroll	20
6 § Behörighet N och K	21
7 § Krav på allmän teknisk kunskap (utbildningskrav)	21
8 § Krav på allmän teknisk kunskap (undantag från utbildningskravet)	23
9 § Krav på erfarenhet från praktiskt arbete (behörighet N)	24
10 § Krav på erfarenhet från praktiskt arbete (behörighet K)	25
12 § Krav på kompetens och kunskap om bygglagstiftningen m.m. ...	26
20 § Omcertifiering	27

Sammanfattning

Funktionen hos ett ventilationssystem ska kontrolleras för att säkerställa ett tillfredsställande inomhusklimat i byggnader. Ventilationssystem ska hållas i sådant skick att det alltid uppfyller sitt ändamål.

För att ventilationssystemets funktion ska bibehållas så krävs det kontinuerlig översyn, regelbunden skötsel m.m. Funktionen hos ventilationssystemet ska kontrolleras innan systemet tas i bruk för första gången (första besiktning) och därefter regelbundet vid återkommande tillfällen (återkommande besiktning).¹ Kontrollen ska utföras av en certifierad kontrollant.²

Många av dagens certifierade funktionskontrollanter kommer att gå i pension inom de närmaste åren. Dessutom har bostadsbyggandet ökat påtagligt, vilket ger ett ökat behov av funktionskontrollanter. Tillgången på funktionskontrollanter behöver kunna säkerställas för framtiden.

Föreskrifterna om funktionskontroll och certifiering av funktionskontrollanter upplevs ofta som otydliga. Detta gäller både kraven vid certifiering av kontrollanter och undantaget från OVK-besiktning för en- och tvåbostadshus.

Ändringarna innebär i huvudsak en sänkning av kravet på yrkeserfarenhet vid certifiering av funktionskontrollanter. Vidare görs vissa förtydliganden av kraven på allmän teknisk kunskap med syfte bl.a. att minska osäkerheten och göra tillämpningen mera enhetlig.

En definition av en- och tvåbostadshus tas bort för att skapa en mer enhetlig tillämpning bland kommunernas byggnadsnämnder gällande undantaget från krav på OVK-besiktning.

¹ 5 kap. 1–3 §§ plan- och byggförordningen (2011:338).

² 8 kap. 25 § plan och bygglagen (2010:900).

Inledning

Nedan följer en beskrivning av dagens system för OVK.

Enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL, ska byggnader ha de tekniska egenskaper som är väsentliga i fråga om bland annat skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö samt energihushållning. Funktionen hos ett ventilationssystem ska kontrolleras för att säkerställa ett tillfredsställande inomhusklimat i byggnader. Ventilationssystem ska hållas i sådant skick att det alltid uppfyller sitt ändamål.

För att ventilationssystemets funktion ska bibehållas så krävs det kontinuerlig översyn, regelbunden skötsel m.m.³ Funktionen hos ventilationssystemet ska kontrolleras innan systemet tas i bruk för första gången (första besiktning) och därefter regelbundet vid återkommande tillfällen (återkommande besiktning).⁴ Kontrollen ska utföras av en certifierad kontrollant.⁵

Boverkets föreskrifter om funktionskontroll och certifiering av funktionskontrollanter

Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:16) om funktionskontroll av ventilationssystem och certifiering av sakkunniga funktionskontrollanter, OVK, innehåller bestämmelser om vissa undantag från funktionskontroll av ventilationssystem, och fastställer intervall för återkommande besiktning. Författningen anger även krav för certifiering av de sakkunniga funktionskontrollanter som ska utföra de kontroller som behövs för att verifiera att samhällets krav om skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö med avseende på luft uppfylls.

Dagens undantag från funktionskontroll

Enligt plan- och byggförordningen (2011:338), PBF, omfattas en- och tvåbostadshus inte av kravet på återkommande besiktning. Undantaget från återkommande besiktning gäller oberoende av typ av ventilationssystem.⁶

Enligt Boverkets OVK-föreskrifter undantas en- och tvåbostadshus med självdragsventilation eller mekanisk frånluftsventilation utan värmeåtervinning (S- och F-ventilation) även från kravet på första

³ 8 kap. 4 och 14 §§ plan och bygglagen (2010:900).

⁴ 5 kap. 1-3 §§ plan- och byggförordningen (2011:338).

⁵ 8 kap. 25 § plan och bygglagen (2010:900).

⁶ 5 kap. 1 § andra stycket plan- och byggförordningen (2011:338).

besiktning i samband med att ventilationssystemet tas i bruk för första gången.⁷ För en- och tvåbostadshus med FX-, FT-, FTX-ventilation⁸ ska dock en första besiktning göras.

I OVK-föreskrifterna finns idag en särskild definition av begreppet en- och tvåbostadshus:

”bostadshus som innehåller en eller två bostadslägenheter och som är friliggande eller sammanbyggda till rad- eller kedjehus på samma eller skilda fastigheter”.⁹

Från kravet på funktionskontroll undantas vidare även ekonomibyggnader för jordbruk, skogsbruk eller därmed jämförlig näring, industribyggnader samt byggnader som är avsedda för totalförsvaret och som är av hemlig natur.¹⁰

Dagens krav på intervall för återkommande besiktning

Kravet på hur ofta funktionskontroll av ventilationssystemet ska göras är beroende av typ av byggnad och vilket ventilationssystem som byggnaden är utrustad med.

För flerbostadshus, kontorsbyggnader och liknande byggnader med FT- och FTX-ventilation ska återkommande besiktning göras vart tredje år. Samma krav gäller förskolor, skolor, vårdlokaler och liknande oavsett typ av ventilationssystem.¹¹

För flerbostadshus, kontorsbyggnader och liknande byggnader med F-, FX- och S-ventilation ska återkommande besiktning göras vart sjätte år.¹²

Om det finns särskilda skäl kan beslut om senareläggning av föreskrivna besiktningpunkter tas av kommunen. Särskilda skäl för senareläggning kan vara att en byggnad berörs av en omedelbar ändringsåtgärd eller att en byggnad inte är i bruk.¹³

⁷ 2 § första stycket Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:16) om funktionskontroll av ventilationssystem och certifiering av sakkunniga funktionskontrollanter, OVK.

⁸ FT-ventilation = fläktventilation där både frånlufts- och tilluftsflödena är fläktstyrda. FX-ventilation = F-ventilation med värmeåtervinning.

FTX-ventilation = FT-ventilation med värmeåtervinning

⁹ 2 § tredje stycket OVK (BFS 2011:16).

¹⁰ 2 § andra stycket OVK (BFS 2011:16).

¹¹ 3 § OVK (BFS 2011:16).

¹² 3 § OVK (BFS 2011:16).

¹³ 4 § OVK (BFS 2011:16).

Dagens krav vid certifiering av funktionskontrollant

Kraven på kunskap och kompetens för att bli certifierad som funktionskontrollant omfattar allmän teknisk kunskap, erfarenhet från praktiskt arbete och kompetens och kunskap om bygglagstiftningen m.m.¹⁴ Kraven avser både sakkunnig funktionskontrollant enligt 8 kap. 25 § PBL som ska utföra funktionskontroll i form av första och återkommande besiktning och sådan sakkunnig som avses i 10 kap. 8 § 2 PBL.

Det finns två olika typer av behörighet. Behörighet N gäller för alla byggnader med S-, F- och FX-ventilation samt en- och tvåbostadshus med FT- och FTX-ventilation. Behörighet K gäller för alla typer av ventilationssystem.¹⁵

Dagens krav på allmän teknisk kunskap

Idag gäller att allmän teknisk kunskap ska ha inhämtats genom utbildning inom linjer för installationsteknik och byggnaders energisystem eller byggnadsteknik. Kravet för både behörighet N och K är avlagd examen eller genomförd utbildning från:

1. teknisk högskola,
2. ingenjörutbildning vid tidigare tre- eller fyraårigt tekniskt gymnasium,
3. yrkesteknisk utbildning (KY), eller
4. annan likvärdig utbildning

Utbildningskravet kan även tillgodoses genom motsvarande utbildningar i annat land inom Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.¹⁶

Undantag från kravet på utbildning vid lång yrkeserfarenhet

Undantag från kravet på avlagd examen eller genomförd utbildning kan göras för sökande med lång yrkeserfarenhet.

För behörighet N gäller för undantag idag minst tio års yrkeserfarenhet inom injustering och flödesmätning. Det krävs även erfarenhet av kontroll av ventilationssystem i byggnader med S-, F- och FX-ventilation eller en- och tvåbostadshus med FT- och FTX-ventilation.¹⁷

¹⁴ 5 § OVK (BFS 2011:16).

¹⁵ 6 § OVK (BFS 2011:16).

¹⁶ 7 § OVK (BFS 2011:16).

¹⁷ 6, 8–9 §§ OVK (BFS 2011:16).

Även för behörighet K gäller idag minst tio års yrkeserfarenhet inom injustering och flödesmätning om undantag för kravet på utbildning ska göras.¹⁸

Dagens krav på erfarenhet från praktiskt arbete

Även då kravet på avlagd examen eller genomgången utbildning är uppfyllt krävs viss erfarenhet från praktiskt arbete. Kraven för de olika behörigheterna är desamma som då undantag från kravet på utbildning kan göras, förutom att kravet på antal år som yrkesverksam är lägre.

För behörighet N gäller idag minst tre års yrkeserfarenhet. För behörighet K gäller idag fem år, varav minst två år ska avse injustering och flödesmätning samt minst tre år ska avse minst två av ventilationsområdena arbetsledning, projektering, besiktning och entreprenadkontroll av ventilationssystem typ FT/FTX.¹⁹

Dagens krav på kompetens och kunskap om bygglagstiftningen m.m.

Utöver kraven på utbildning och erfarenhet från praktiskt arbete finns det krav på kunskaper om dagens byggregler för ventilation, inomhusmiljö och energi, liksom vilka regler som tidigare har gällt.²⁰

Det krävs också kännedom om regler för ventilation, inomhusmiljö och energi inom annan lagstiftning, som till exempel arbetsmiljölagen, miljöbalken och regler om energideklaration för byggnader.²¹

För behörighet N krävs även grundkunskaper om hur byggnaders inneklimatfaktorer påverkar människors hälsa, liksom kunskaper om mätmetoder för dessa faktorer. Det krävs även kunskaper om värmeåtervinningssystem och möjliga energieffektiviseringsåtgärder. För behörighet K krävs ytterligare kunskaper, såsom radonmätning, åtgärder för att minska radon i byggnader samt kunskap om vatten- och luftburna komfortkylsystem.²²

Kunskaperna inom dessa områden ska dokumenteras genom ett skriftligt kunskapsprov.²³

Certifieringens giltighetstid och omcertifiering

Certifieringen gäller för en period av högst fem år. För att få ett nytt beslut om certifiering krävs omcertifiering som kan ske antingen genom

¹⁸ 6, 8 och 10 §§ OVK (BFS 2011:16).

¹⁹ 9-10 §§ OVK (BFS 2011:16).

²⁰ 11 § OVK (BFS 2011:16).

²¹ 12 § OVK (BFS 2011:16).

²² 13-14 §§ OVK (BFS 2011:16).

²³ 15 § OVK (BFS 2011:16).

en förenklad kompetensprövning eller, om det finns särskilda skäl, genom en förnyad grundlig kompetensprövning.²⁴

Byggnadsnämnden ansvarar för tillsynen

Byggnadsnämnden ansvarar för tillsynen över kraven på ventilationskontroll.²⁵ Byggnadens ägare ska se till att ventilationssystemet kontrolleras av en certifierad sakkunnig funktionskontrollant.²⁶ Protokoll från besiktningen skickas av den som utfört kontrollen till byggnadens ägare och till byggnadsnämnden.²⁷

Om byggnadens ägare inte genomför en funktionskontroll kan byggnadsnämnden förelägga ägaren att genomföra en sådan kontroll. Om det av ett protokoll framgår att kraven om funktionskontroll inte uppfylls, kan byggnadsnämnden förelägga ägaren att åtgärda bristerna.²⁸

Om byggnadsnämnden finner att en funktionskontrollant har åsidosatt sina skyldigheter, får nämnden besluta att en annan funktionskontrollant ska utses. Nämnden ska anmäla sitt beslut till den som har certifierat kontrollanten.²⁹

²⁴ 17 och 20 §§ OVK (BFS 2011:16).

²⁵ 8 kap. 2 § PBF.

²⁶ 8 kap. 25 § PBL.

²⁷ 5 kap. 4-5 §§ PBF.

²⁸ 11 kap. 19 § PBL.

²⁹ 11 kap. 34 § PBL.

Problembeskrivning

Den bristande tillgången på funktionskontrollanter är ett problem som bör åtgärdas. Ett stort antal funktionskontrollanter kommer inom de närmaste åren att gå i pension. Dessutom har bostadsbyggandet ökat påtagligt, vilket ger ett ökat behov av funktionskontrollanter.

Föreskrifterna om funktionskontroll och certifiering av funktionskontrollanter upplevs ofta som otydliga. Detta gäller både kraven vid certifiering av kontrollanter och undantaget från OVK-besiktning för en- och tvåbostadshus.

Tillgången på kontrollanter är osäker

Bland dagens certifierade kontrollanter är det många pensionsavgångar att vänta inom den närmaste tiden. Tillgången på funktionskontrollanter måste säkerställas för framtiden. När OVK-reglerna infördes år 1991 så uppskattades behovet vara ca 5000 funktionskontrollanter. Det finns idag drygt 1500 funktionskontrollanter registrerade på Boverkets hemsida.³⁰ Av dessa utför inte alla funktionskontroller på heltid.

Det råder även osäkerhet bland certifieringsorganen om hur krav på allmän teknisk kunskap vid certifiering av funktionskontrollant ska tillämpas. Det har bland annat påtalats av funktionskontrollanternas förening FunkiS att dagens krav på ”annan likvärdig utbildning”³¹ behöver förtydligas, så att nya certifieringar av funktionskontrollanter sker i tillräcklig utsträckning för att klara behov av lagstadgade kontroller.

Enligt information från certifieringsorganen är det vanligast med s.k. långväga funktionskontrollanter, dvs. sådana kontrollanter som uppfyller kraven på lång yrkeserfarenhet för vilka undantag från kravet på avlagd examen eller genomförd utbildning kan göras.

³⁰ <http://www.boverket.se/sv/om-boverket/tjanster/hitta-certifierade/>

³¹ 7 § första stycket 4 OVK (BFS 2011:16)

Undantaget för en- och tvåbostadshus

En- och tvåbostadshus är, oavsett typ av ventilationssystem, enligt 5 kap. 1 § andra stycket PBF undantagna från kravet på återkommande OVK-besiktning. En- och tvåbostadshus med S- eller F-ventilation utan värmeåtervinning är dessutom enligt 2 § OVK undantagna från kravet på första besiktning.

Bostadshus bedöms antingen som flerbostadshus eller en- och tvåbostadshus. Begreppet en- och tvåbostadshus definieras inte närmare i PBL eller PBF. Som redogjorts för ovan i avsnittet *Dagens undantag från funktionskontroll* finns i OVK-föreskrifterna en specifik definition av vad som avses med en- och tvåbostadshus i denna författning. Definitionen har varit svår för kommunernas byggnadsnämnder att tillämpa enhetligt och har skapat förvirring i förhållande till hur begreppet tolkats i rättspraxis. Problemet med specialdefinitionen är att alltför många bostadshus riskerar att undantas från OVK-besiktning.

En vägledning kring begreppet kan vara Mark- och miljööverdomstolens tolkningar som kom dels i mål nr P 660-14 , dels i mål nr P 4803-15.

I domen MÖD P 4803-15 står det bland annat att: ”Domstolen anser att fastighetsindelning, tomtindelning eller upplåtelseform inte bör vara avgörande eftersom dessa förhållanden kan förändras med tiden. Inte heller bör tidigare bygglovshandlingar läggas till grund för bedömningen då handlingarnas utformning och begreppsanvändningen kan variera mellan olika byggnadsnämnder.”

Så även om en bygglovsarkitekt/handläggare bedömt viss bebyggelse som en- och tvåbostadshus kan man enligt denna dom ändå värdera samma byggnad vid ett senare tillfälle som flerbostadshus om byggnaden inte ger intryck av självständighet, har egen entré från mark eller egen tomt, m.m.

Boverket har i sitt yttrande till Mark- och miljööverdomstolen mål P 4803-15³² beskrivit avgränsningen mellan sammanbyggda en- och tvåbostadshus och flerbostadshus. Frågan har också belysts på PBL Kunskapsbanken.³³ Sammanfattningsvis är Boverkets tolkning att med en- och tvåbostadshus borde avses bostadshus som:

³² Boverkets yttrande till Mark- och miljööverdomstolen i mål nr P 4801-15, Boverkets dnr 2371/2015

³³ <http://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov--byggande/lov--anmalningsplikt/bygglovbefriade-atgarder/komplementbostadshus-eller-komplementbyggnad-max-25-m-sa-kallat-attefallshus/?tab=fragor-svar>

- Visuellt ger huset ett självständigt intryck i sin utformning. Egenskaper som att bostaden har en egen entré från anslutade mark förstärker intrycket av att bostaden utgör en sådan självständig del (jmf. Mark- och miljööverdomstolens avgörande i mål nr P 660-14). Bostaden måste dock även disponera över en egen tomt. Denna ska ligga i direkt anslutning till bostaden och utgöra mer än en uteplats.
- Fungerar självständigt från andra bostäder. Till skillnad från flerbostadshus där man förutsätter att vissa bostadsfunktioner ska vara gemensamma, så som gemensamma utrymmen för entré, förvaring, tvätt, sophantering m.m.
- Fungerar självständigt avseende tekniska funktioner. Huruvida bostadshuset har gemensamma funktioner för brandskydd, uppvärmning, ventilation samt vatten och avlopp kan ha betydelse i avgörandet om byggnaden är ett en- och tvåbostadshus eller ett flerbostadshus.

Arbetsmetod och remissförfarande

Tidigt samråd med certifieringsorganen m.fl.

Boverket har diskuterat problembilden och förslagen till ändrade föreskrifter med certifieringsorganen och Swedac på samrådsmöten sedan 2016. Boverket och certifieringsorganen diskuterade vidare förslagen tillsammans på ett möte i juni 2017.

Remissförfarandet

De föreslagna ändringarna har varit föremål för remiss under perioden 30 augusti till 3 november 2017 och har skickats till sammanlagt 76 remissinstanser. Inom svarstiden för remissutskicket inkom svar från 63 remissinstanser. 20 remissinstanser har tillstyrkt förslaget utan kommentarer och 5 remissinstanser har meddelat att man avstår från att lämna yttrande. 32 remissinstanser har tillstyrkt förslaget med kommentarer. Förhållandevis många kommentarer och synpunkter i remissvaren låg utanför det som regleras av det aktuella remissförslaget. Flera av de förslag som remissinstanserna lämnat kräver ändring på lag- eller förordningsnivå. Tre remissinstanser har avstyrkt förslaget i den del som avser borttagande av definitionen av en- och tvåbostadshus med motiveringen att förslaget i denna del inte konsekvensutretts. Tre remissinstanser har avstyrkt förslaget vad gäller ändringen av certifieringskraven. En av dessa remissinstanser har motsatt sig sänkning

av kravet på yrkeserfarenhet och de två övriga har i huvudsak avstyrkt förslaget utifrån att man funnit regleringen vara otydlig och svårtolkad.

Borttagande av definitionen av en- och tvåbostadshus

Boverkets uppfattning är att det inte är lämpligt med en särskild definition av begreppet en- och tvåbostadshus i ett visst sammanhang, som här i OVK-regleringen. Syftet med att ta bort specialdefinitionen av en- och tvåbostadshus i OVK-föreskrifterna är att den skulle kunna komma att leda fel i förhållande till hur begreppet tolkats i rättspraxis. I hur många fall detta eventuellt har skett är inte möjligt att kvantifiera. I stort sett alla kommuner som lämnat remissvar har tillstyrkt att definitionen tas bort och ersätts till förmån för definition enligt gällande rättspraxis.

Några remissinstanser har angett det som önskvärt att Boverket istället tydliggör begreppet genom allmänna råd. Boverket har inte funnit det lämpligt att i formen av allmänna råd tydliggöra hur begreppet bör tolkas. Boverket avser istället att, utifrån aktuell rättspraxis, tydliggöra begreppet i vägledning avseende funktionskontroll av ventilationssystem på PBL Kunskapsbanken.

Certifieringskraven

När det gäller certifieringskraven så lämnade några remissinstanser förslag kring att ytterligare sänka kraven på allmän teknisk kunskap och yrkeserfarenhet. Boverket har gjort bedömningen att de i remissen föreslagna kravnivåerna är väl avvägda för att upprätthålla en god kunskap och erfarenhet hos funktionskontrollanterna. Med anledning av remissvaren har Boverket gjort vissa mindre förtydliganden i bestämmelserna kring certifiering och omcertifiering.

Generellt om ändringarna

Ändringarna i Boverkets föreskrifter görs för att öka antalet funktionskontrollanter och för att underlätta tillämpningen av undantaget från OVK-besiktning för en- och tvåbostadshus.

Målet med de föreslagna ändringarna är att öppna upp för flera sökande till nycertifiering, utan att ge avkall på ventilationskontrollernas kvalitet, samt att göra tillämpningen av föreskrifterna mer enhetlig.

Ändringarna innebär i huvudsak en sänkning av kravet på yrkeserfarenhet vid certifiering av funktionskontrollanter. Vidare görs vissa förtydliganden av kraven på allmän teknisk kunskap med syfte bl.a. att minska osäkerheten och göra tillämpningen mera enhetlig. Inaktuella hänvisningar i 12 § (krav på kunskap om viss lagstiftning) uppdateras och 6 § (beskrivningen av behörigheterna N och K) ändras rent språkligt.

En definition av begreppet en- och tvåbostadshus tas bort för att skapa en mer enhetlig tillämpning bland kommunernas byggnadsnämnder gällande undantaget från krav på OVK-besiktning.

Boverkets förslag till lösning

Boverket föreslår ändringar i OVK som innebär lättnader i certifieringskraven för funktionskontrollanter. De föreslagna ändringarna består dels i att fler utbildningar kan godtas som grund för certifiering, dels i att kravet på yrkeserfarenhet sänks. Området för godtagbara utbildningar på gymnasienivå breddas då det föreslås att kravet på gymnasieingenjörstitel tas bort. Kravet på antal års yrkeserfarenhet sänks både för sökande med formell utbildning och för sökande som certifierar sig genom lång yrkeserfarenhet.

Med de föreslagna ändringarna vill Boverket säkerställa att det i framtiden finns ett tillräckligt antal funktionskontrollanter som kan utföra de besiktningar som lagstiftningen föreskriver samtidigt som kravet på god kompetens och kunskap hos funktionskontrollanterna upprätthålls.

Vidare föreslås att den särskilda definitionen av en- och tvåbostadshus i OVK tas bort eftersom den i vissa fall riskerar leda till att bostadshus som omfattas av krav på återkommande OVK-besiktningar felaktigt undantas från sådan kontroll.

Alternativa lösningar

Ett alternativ är att inte göra något i avvaktan dels på ändring av certifieringskrav för övriga certifieringsområden, dels på vidare utredning av begrepp som avser byggnadskategori inom Plan- och byggtermer 1994, TNC 95 som har varit problematiska att tolka för kommunernas byggnadsnämnder.

Det skulle bli fortsatt otydligt för berörda inom certifieringsprocessen. Det finns risk för att det i framtiden blir brist på funktionskontrollanter, vilket i sin tur kan leda till att funktionskontroller av ventilationssystem inte genomförs i tillräcklig utsträckning och att inomhusklimat försämras.

På samma sätt blir det fortsatt otydligt för kommunernas byggnadsnämnder att utöva tillsyn över byggnader som felaktigt faller bort från krav på återkommande OVK-besiktningar.

Boverket har övervägt att göra ytterligare kravlättnader gällande den yrkeserfarenhet som krävs för certifiering. Boverket har emellertid gjort bedömningen att om kravet på antalet års yrkeserfarenhet i 8-10 §§ OVK sänks ännu mer så riskerar man att inte upprätthålla en god kompetens och kunskap hos funktionskontrollanterna.

Effekter om inte regleringen görs

Följande negativa effekter kan uppstå om ändringarna av OVK-föreskrifterna inte görs:

- Risk för att det i framtiden blir brist på certifierade funktionskontrollanter.
- Om definitionen av en- och tvåbostadshus är kvar, riskerar även fortsättningsvis vissa byggnader som har ett tydligt behov av funktionskontroll av ventilationen att undantas från kravet.

Bemyndiganden som Boverkets beslutanderätt grundar sig på

Boverket beslutar om föreskriftsändringarna med stöd av bemyndigandena i 10 kap. 18 och 23 §§ plan- och byggförordningen (2011:338).

Konsekvenser

Eftersom syftet med ändringarna framför allt är att öka antalet funktionskontrollanter med bibehållen kvalitet och att förtydliga föreskrifterna, bör konsekvenserna av ändringarna bli begränsade.

Uppgifter om vilka som berörs av regleringen

De ändrade reglerna berör funktionskontrollanter och certifieringsorgan direkt genom att certifieringskraven ändras. Indirekt berörs även fastighetsägare och företag i ventilationsbranschen samt kommunernas byggnadsnämnder.

Beskrivning av antalet företag som berörs, vilka branscher företagen är verksamma i samt storleken på företagen

Ventilationsföretagen finns inom huvudgruppen Specialiserade bygg- och anläggningsentreprenörer (SNI 43). Generellt klassas företag efter sin huvudsakliga verksamhet. De företag som klassas som ventilationsföretag är till största del verksamma inom aktiviteterna installation, reparation och underhåll av ventilations- och luftkonditioneringsutrustning samt ledningar (SNI 43.222).

Funktionskontrollanterna för OVK är dock även verksamma inom företag som inte klassas som ventilationsfirmor, som t.ex. Entreprenörer för bostadshus och andra byggnader (SNI 41.2) och Tekniska konsultbyråer inom energi-, miljö- och VVS-teknik (SNI 71.124).

Totalt finns idag ca 1500 certifierade OVK-kontrollanter.

Tabell 1 Antal företag och anställda

SNI-kod ¹⁾	Antal företag 2016	Antal anställda inkl. egenföretagare (2013) ²⁾
43.222 Ventilationsfirmor	1 747	ca 14 000
41.200 Entreprenörer för bostadshus och andra byggnader	23 499	ca 73 000
71.124 Teknisk konsultverksamhet inom energi-, miljö- och VVS-teknik	4 716	ca 8 000

¹⁾ Klassning enligt svensk näringsgrensindelning 2007. Källa: SCB.

²⁾ Uppgifter om antal anställda enligt den här statistiken finns tillgängliga t.o.m. 2013.

Ekonomiska och andra konsekvenser

De ändrade reglerna bedöms inte att medföra några ökade kostnader för berörda aktörer. Ändringarna innebär i huvudsak förtydligande av krav som redan gäller. Ändringarna bör således inte innebära några förändringar i företagens verksamhet.

Ändringarna bedöms inte heller påverka konkurrensförhållandena mellan olika företag. Någon särskild hänsyn till småföretagare bedöms inte behöva tas vid reglernas utformning.

Konsekvenser för barn

I de fall funktionskontroller inte har gjorts tidigare kan det bli positiva konsekvenser för barn då kommunernas tillsyn- och kontrollsystem säkerställer att kraven på tillfredsställande inomhusklimat i byggnader som omfattas av krav på OVK-besiktning uppfylls. I övrigt bedöms ändringarna inte ha några konsekvenser för barn.

Konsekvenser för miljön

Ändringarna bedöms inte ha några negativa konsekvenser för miljön.

Konsekvenser för personer med nedsatt funktionsförmåga

Ändringarna bedöms inte ha några konsekvenser för personer med nedsatt funktionsförmåga.

Konsekvenser ur ett jämställdhetsperspektiv

Ändringarna bedöms inte ha några konsekvenser ur ett jämställdhetsperspektiv.

Överensstämmelse med EU-reglering

Boverkets bedömer att föreskriftsändringarna överensstämmer med och inte går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till EU.

Regleringen innehåller inga krav på produkter och föranleder därför ingen anmälan enligt förordningen (1994:2029) om tekniska regler. Enligt Boverkets bedömning behöver anmälan av föreskriftsändringen heller inte göras enligt EU:s tjänstedirektiv³⁴ då förslaget endast uppställer krav på vilka kvalifikationer som krävs för att kunna certifieras som funktionskontrollant. Boverket avser emellertid anmäla ändringarna till Universitets- och högskolerådet enligt 9 kap. 1 § p. 5 i förordningen (2016:157) om erkännande av yrkeskvalifikationer.

³⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden.

Tidpunkten för ikraftträdande och behovet av informationsinsatser

Ändringarna kan träda i kraft den 1 februari 2018. Inga särskilda hänsyn behöver tas vad gäller tidpunkten för ikraftträdande utan ju tidigare ändringen börjar gälla desto snabbare uppnås dess syfte.

Ändringen i OVK berör framförallt funktionskontrollanter, certifieringsorgan och kommunernas byggnadsnämnder. Boverket kommer att göra särskilda informationsinsatser om regeländringen via informationskanaler som Boverkets webbplats och genom information riktad särskilt till certifieringsorganen och funktionskontrollanternas branschorganisation FunkiS samt utbildningsföretag och fastighetsägare.

Författningsändringar med konsekvenser

1 § Inledning

Ändring

Bestämmelsens första stycke ändras genom en hänvisning till aktuellt lagrum i PBL för sakkunnig funktionskontrollant.

Motiv

Ändringen görs för att ytterligare understryka att certifieringsföreskrifterna är tillämpliga både för sakkunniga funktionskontrollanter enligt 8 kap. 25 § PBL som ska utföra funktionskontroll i form av första och återkommande besiktning och sådana sakkunniga som avses i 10 kap. 8 § 2 PBL.

Konsekvenser

Bestämmelsen blir tydligare.

2 § Undantag från funktionskontroll

Ändring

Den specifika definitionen av en- och tvåbostadshus i tredje stycket tas bort från föreskriften.

Motiv

Det har visat sig vara mindre lämpligt med en särskild definition av begreppet en- och tvåbostadshus i OVK-föreskrifterna. Styrande för hur begreppet ska tolkas bör istället vara den rättspraxis genom vilken gränsdragningen mellan en- och tvåbostadshus och flerbostadshus klargjorts. Även om definitionen till sin formulering är kopplad till undantaget från första besiktning för en- och tvåbostadshus i paragrafens första stycke, så har den i praktiken fått betydelse även för tolkningen av undantaget från återkommande besiktning för en- och tvåbostadshus i 5 kap. 1 § andra stycket PBF. Eftersom specialdefinitionen är otydlig skulle den kunna komma i konflikt med hur begreppet tolkats i rättstillämpningen. Det finns således risk för att den särskilda definitionen leder fel och att alltför många byggnader i OVK-sammanhang kategoriseras som en- och tvåbostadshus och därmed undantas från funktionskontroll.

Konsekvenser

Det saknas en legaldefinition av begreppet en- och tvåbostadshus i PBL. Genom att ta bort specialdefinitionen i föreskrifterna blir rättstillämpningen där begreppet tolkats styrande för vilka bostadshus som ska undantas från funktionskontroll. I rättstillämpningen har understrukits att en enhet som påstås utgöra ett en- och tvåbostadshus ska kunna definieras som en *självständig del* innehållande högst två bostadslägenheter.³⁵ Gemensamma tekniska funktioner som t.ex. ventilation, uppvärmning och vatten och avlopp har betydelse för bedömningen av om en enhet ska anses utgöra en sådan självständig del.

6 § Behörighet N och K

Ändring

En rent språklig ändring görs i beskrivningen av behörighet K för funktionskontrollanter.

Motiv

Texten ändras för att göra det lättare att förstå vilka byggnader de olika behörigheterna omfattar.

Konsekvenser

Ändringen innebär ingen förändring i sak utan syftar endast till att göra bestämmelsen tydligare och ge ökad läsbarhet.

7 § Krav på allmän teknisk kunskap (utbildningskrav)

Ändring

Andra stycket om utbildningens inriktning lyfts in i första stycket och ändras genom tillägg att utbildningen även kan omfatta byggnaders styr- och reglerteknik. Andra och tredje punkten i första stycket byter plats utifrån en rangordning av utbildningsnivå.

Första stycket, första punkten ändras genom att det för teknisk högskola anges det minsta antal högskolepoäng som krävs.

Första stycket, andra punkten (i ändringsförslaget tredje punkten) ändras genom att kravet på gymnasieingenjörstitel tas bort. Utbildningskravet anges istället som tre- eller fyraårig teknisk gymnasieutbildning.

³⁵ Mark- och miljööverdomstolen, mål nr P4803-15

Första stycket, tredje punkten (i ändringsförslaget andra punkten) ändras från ”yrkesteknisk utbildning (KY)” till ”yrkeshögskoleutbildning eller tidigare yrkesteknisk utbildning”.

Ett nytt allmänt råd läggs till efter paragrafens första stycke. Det allmänna rådet är kopplat till första stycket fjärde punkten och anger att annan likvärdig utbildning bör omfatta minst 70 veckor.

Motiv

Genom att flytta upp andra stycket till paragrafens första stycke tydliggörs att samtliga utbildningar som räknas upp i punkt 1-4 ska ha skett inom en viss inriktning. Ett tillägg har gjorts att inriktningen för utbildningen även kan omfatta byggnaders styr- och reglerteknik då även detta är en relevant utbildningsinriktning för aktuell certifiering.

Tillägget i första stycket första punkten med minsta antal högskolepoäng har gjorts för att tydliggöra att en viss omfattning av högskoleutbildning inom relevant inriktning krävs för certifiering. Det blir tydligt att en kortare högskolekurs inom relevant inriktning inte är tillräckligt för att bli certifierad som funktionskontrollant. Med den ändring som föreslås i 10 § där utbildningsnivå blir styrande för hur lång yrkeserfarenhet som krävs är det särskilt viktigt att detta tydliggörs.

Kravet på gymnasieingenjörstitel (första stycket tredje punkten i ändringsförslaget) tas bort och utbildningskravet anges som tre- eller fyraårig teknisk gymnasieutbildning för att öppna upp även för andra relevanta gymnasieutbildningar som inte ger ingenjörstitel.

Föreskriften (första stycket tredje punkten) uppdateras med anledning av att yrkesteknisk utbildning (KY) inte finns kvar längre utan fr.o.m. 2014 helt har ersatts med yrkeshögskoleutbildning.

Frågan om omfattningen av det alternativa utbildningskravet ”annan likvärdig utbildning” har varit en omdiskuterad fråga i samband med certifiering av funktionskontrollanter. Det föreslås därför att ett nytt allmänt råd om studietid för ”annan likvärdig utbildning” införs för att ge viss vägledning om utbildningens omfattning.

Konsekvenser

Att flytta upp skrivningen om utbildningens inriktning till paragrafens första stycke innebär ingen ändring i sak utan gör det bara tydligare för sökande och certifieringsorgan att samtliga uppräknade utbildningar ska ha en viss inriktning för att kunna ligga till grund för en certifiering. Skrivningen om utbildningens inriktning är formulerad så att

grundkraven för alla sökande är utbildning inom installationsteknik. Denna utbildning ska kombineras med utbildning inom något av tre områden: byggnaders styr- och reglerteknik, energisystem eller byggnadsteknik. Tillägget av styr- och reglerteknik innebär att även denna inriktning i kombination med installationsteknik kan ligga till grund för certifiering.

Genom att ange antalet högskolepoäng i första stycket första punkten klargörs för sökande och certifieringsorgan att en kortare högskolekurs inte uppfyller kravet på allmän teknisk kunskap på området. Skrivningen ”motsvarande minst” gör att även akademiska poäng i det meritsystem som användes i Sverige före den 1 juli 2007 självfallet är meriterande som allmän teknisk kunskap för en behörighet N eller K. Det som krävs enligt första punkten är minst två års högskolestudier inom relevant inriktning för att uppnå kravet. Koppling finns också till de föreslagna ändringarna i 10 § där en hög utbildning ger ett lägre krav på yrkeserfarenhet.

Den ändrade andra punkten inkluderar gamla och nya gymnasieingenjörer men öppnar även upp för vissa relevanta gymnasieutbildningar som inte ger ingenjörstitel. Området för godtagbara utbildningar på gymnasienivå breddas således. Genom att andra punkten anger det allmänna begreppet ”teknisk gymnasieutbildning” inkluderas såväl utbildning inom den äldre gymnasieskolan, tekniskt gymnasium, som de nya tekniska gymnasieutbildningarna, Teknikprogrammet.

Ändringen i tredje punkten innebär ingen ändring i sak utan utgör endast en uppdatering av föreskriften utifrån den aktuella benämningen yrkeshögskoleutbildning.

Genom att införa ett nytt allmänt råd kopplat till utbildningskravet i form av ”annan likvärdig utbildning” ges en fingervisning om vilken omfattning utbildningen bör ha. Ett allmänt råd är inte bindande och utesluter således inte en utbildning enbart av den anledningen att denna är något kortare än 70 veckor.

8 § Krav på allmän teknisk kunskap (undantag från utbildningskravet)

Ändring

Undantaget från krav på avlagd examen eller genomförd utbildning för sökande med lång yrkeserfarenhet ändras avseende antal års yrkeserfarenhet. Istället för dagens krav på tio år för både behörighet N och K,

sänks kravet till sju års yrkeserfarenhet för behörighet N och nio års yrkeserfarenhet för behörighet K.

Begreppet ”yrkesteknisk utbildning” ersätts med ”allmän teknisk kunskap”.

Motiv

Som redogjorts för ovan behöver i närtid nycertifieringarna av funktionskontrollanter öka för att täcka behovet, bland annat med anledning av åldersstrukturen bland dagens funktionskontrollanter. Enligt uppgift från certifieringsorganen är det en stor andel av dagens funktionskontrollanter som blivit certifierade med stöd av 8 § OVK, dvs. grunden för certifieringen har varit en lång yrkeserfarenhet utan krav på formell utbildning. Kravet på antalet års yrkeserfarenhet inom aktuella områden sänks för att bredda den krets av personer som kan bli certifierade.

Begreppet ”yrkesteknisk utbildning” i bestämmelsen byts ut eftersom detta kan leda till feltolkning att endast utbildning enligt andra punkten i 7 § första stycket avses (yrkeshögskoleutbildning eller tidigare yrkesteknisk utbildning).

Konsekvenser

Genom att sänka kravet i 8 § får det till följd att fler sökande inte behöver visa på formell utbildning enligt 7 §. Har man bara sju års yrkeserfarenhet enligt 9 § så räcker det med yrkeserfarenheten för att kunna certifiera sig för behörighet N. För att certifiera sig för behörighet K räcker det med nio års yrkeserfarenhet. Fler sökande kommer att ha möjlighet att certifiera sig.

Boverket bedömer att det krav på lägsta antal års yrkesverksamhet som föreslås är tillräckligt för att upprätthålla en god kompetens och kunskap hos funktionskontrollanterna.

Genom att byta ut begreppet ”yrkesteknisk utbildning” mot ”allmän teknisk kunskap” blir det tydligare att bestämmelsen åsyftar utbildning enligt samtliga fyra punkter i 7 § första stycket och inte bara andra punkten.

9 § Krav på erfarenhet från praktiskt arbete (behörighet N)

Ändring

Nu gällande krav för behörighet N på att ha varit yrkesverksam i minst tre år efter erhållen allmän teknisk kunskap sänks till två år.

I bestämmelsen läggs till en hänvisning till 7 § för att koppla begreppet ”allmän teknisk kunskap” till de krav på formell utbildning som anges i denna bestämmelse.

Motiv

Ändringen görs mot bakgrund av att nycertifieringarna på sikt måste öka för att täcka behovet av funktionskontrollanter.

Konsekvenser

Genom att kravet på yrkeserfarenhet sänks blir det möjligt för fler sökande att certifiera sig för behörighet N. Boverket bedömer att två års yrkeserfarenhet i kombination med teknisk kunskap genom formell utbildning är tillräckligt för att upprätthålla en god kunskapsnivå hos de funktionskontrollanter som ska utföra de uppgifter som omfattas av den lägre behörigheten N.

Genom tillägg av hänvisningen till 7 § minimeras risken för feltolkning att sökande ska ha ytterligare yrkeserfarenhet enligt 9 § efter att ha uppnått kraven för behörighet enligt 8 §.

10 § Krav på erfarenhet från praktiskt arbete (behörighet K)

Ändring

Nu gällande krav för behörighet K på att ha varit yrkesverksam i minst fem år efter erhållen allmän teknisk kunskap (varav minst två år inom injustering och flödesmätning samt minst tre år inom minst två av fyra uppräknade ventilationsområden) ändras på två sätt.

- Kravet på fem års yrkeserfarenhet ändras till olika antal år utifrån vilken utbildning som har genomgåts.
- Kraven på antal års yrkeserfarenhet gäller inom injustering och flödesmätning samt något eller några av följande ventilationsområden arbetsledning, projektering, besiktning eller entreprenadkontroll utan krav på ett visst antal år inom de olika områdena.

I bestämmelsen läggs till en hänvisning till 7 § för att koppla begreppet ”allmän teknisk kunskap” till de krav på formell utbildning som anges i denna bestämmelse.

Motiv

För den mer omfattande behörigheten K bör en högre utbildningsnivå innebära lägre krav på yrkeserfarenhet.

Kravet på ett visst antal års erfarenhet inom de uppräknade ventilationsområdena tas bort för att underlätta i tillämpningen av certifieringskraven och i viss mån öppna upp för fler sökande.

Konsekvenser

Utbildningsnivån blir styrande för hur lång yrkeserfarenhet som krävs. För sökande med teknisk högskola eller yrkeshögskoleutbildning innebär ändringen en sänkning av kravet på yrkeserfarenhet från fem till tre respektive fyra år. För sökande med gymnasieexamen eller ”annan likvärdig utbildning” är kravet oförändrat fem års yrkeserfarenhet.

Genom tillägg av hänvisningen till 7 § minimeras risken för feltolkning att sökande ska ha ytterligare yrkeserfarenhet enligt 10 § efter att ha uppnått kraven för behörighet enligt 8 §.

12 § Krav på kompetens och kunskap om bygglagstiftningen m.m.

Ändring

Punkt 2: Hänvisningen till förordningen (1985:997) om anmälningsskyldighet beträffande asbest i ventilationsanläggningar tas bort. Vidare görs ett förtydligande av hänvisningen till Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd om asbest (AFS 2006:1).

Punkt 3: Krav på kännedom avseende ventilation och inomhusmiljö samt energi inom tillämpliga delar av Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1999:25) om tillsyn enligt miljöbalken ändras till krav på kännedom om Folkhälsomyndighetens allmänna råd (FoHMFS 2014:18) om ventilation.

Punkt 8: Krav på kännedom avseende ventilation och inomhusmiljö samt energi inom tillämpliga delar av Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2003:1) om bidrag till åtgärder mot radon i egna hem tas bort.

Motiv

Punkt 2: Förordningen (1985:997) om anmälningsskyldighet beträffande asbest i ventilationsanläggningar gäller en anmälningsskyldighet som skulle ha fullgjorts senast 31 december 1986. Hänvisning bör ske med

angivande av den fullständiga benämningen på Arbetsmiljöverkets föreskrifter.

Punkt 3: Socialstyrelsens allmänna råd är upphävda och ersatta av Folkhälsomyndighetens allmänna råd (FoHMFS 2014:18) om ventilation.

Punkt 8: Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2003:1) om bidrag till åtgärder mot radon i egnahem har upphävts.

Konsekvenser

Bestämmelserna blir uppdaterade och tydligare.

20 § Omcertifiering

Ändring

Formuleringen ”när ett tidigare beslut har gått ut” tas bort.

Motiv

I enlighet med kraven i standarden SS-EN ISO/IEC 17024:2012 *Bedömning av överensstämmelse - Allmänna krav på organ som certifierar personer* bör prövning ske och beslut fattas innan det tidigare certifieringsbeslutet går ut, annars blir det ett glapp i certifieringen som måste hanteras.

Konsekvenser

Bestämmelsen ligger i linje med de krav som ställs i standarden SS-EN ISO/IEC 17024:2012.

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se